

Handvatten Ontwikkelingsvoorsprong

bij kinderen van 0-6 jaar

Nederlands
Centrum
Jeugdgezondheid

Colofon

Auteurs/redactie:

Margriet Bochanen
Yvonne Vanneste

AIOS Jeugdgezondheid
Adviseur en onderzoeker NCJ

Met medewerking van:

Annelies van Harten
Eva Van Ginderdeuren
Eva Klarenbeek
Inge de Bie
Jolanda Brouwer
Jeruëlle Kuiper-Schiltkamp

Lilian van der Poel
Luce Olminkhof
Margreet de Wolff
Marianne Almac
Marieke Groenewold
Marijke Peters-Koning
Mariska Poelman

Orthopedagoog
Kinderarts
Jeugdarts KNMG/AIOS Maatschappij + Gezondheid/Jeugdgezondheid
Jeugdverpleegkundige
Pedagoog/expert ontwikkelingsvoorsprong
Stafarts en Jeugdarts KNMG/AIOS Maatschappij +Gezondheid
Jeugdgezondheid
Eigenaar UkiQ en XL-leren
Orthopedagoog JGZ
Stafarts, arts Maatschappij + Gezondheid/Jeugdgezondheid
Jeugdarts KNMG
Expert bij Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong,
Jeugdarts KNMG/AIOS Maatschappij + Gezondheid/Jeugdgezondheid
GZ-psycholoog Centrum voor Begaafdheidsonderzoek

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid

December 2024

Disclaimer: Deze brochure is gebaseerd op de huidige kennis en inzichten rondom ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafdheid, aangevuld met expert opinies. Momenteel vindt er veel onderzoek plaats naar deze onderwerpen. Bij nieuwe bevindingen zal de inhoud van deze brochure mogelijk moeten worden aangepast.

Inhoud

Introductie	4
Waarom een brochure over ontwikkelingsvoorsprong?	4
Aanpak	4
Opbouw van de brochure	4
Elke kind verdient aandacht	5
Variatie in ontwikkeling	5
Ontwikkelingsvoorsprong	5
Het belang van aandacht voor een ontwikkelingsvoorsprong bij kinderen	5
Signalering van een ontwikkelingsvoorsprong	6
Signalen en kenmerken	6
Sociale aanpassing en verschillende omgevingen	7
Een beperkt beeld	8
In gesprek met ouders over ontwikkelingsvoorsprong	8
Adviezen voor ouders van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong	9
Begeleiding door JGZ	9
Verwijzen naar expertise en onderzoek	10
Meer informatie	10
Informatie voor ouders	10
Informatie voor professionals	11
Literatuurlijst	11

Introductie

Waarom een brochure over ontwikkelingsvoorsprong?

De jeugdgezondheidszorg (JGZ) monitort de ontwikkeling van kinderen en bespreekt deze met ouders, zodat zij passend kunnen inspelen op de behoeften van hun kind. Een belangrijk onderdeel hiervan is het vroegtijdig opsporen van ontwikkelingsproblemen en -stoornissen, met een focus op het signaleren van ontwikkelingsachterstanden. Door nieuwe inzichten in de specifieke behoeften van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong neemt ook de aandacht voor deze groep toe. Bij een (nog onbekend) deel van de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong is extra aandacht, ondersteuning of begeleiding wenselijk om mogelijke problemen te voorkomen. JGZ-professionals geven aan behoefte te hebben aan praktische handvatten om een ontwikkelingsvoorsprong te herkennen, hierover in gesprek te gaan met ouders en hen gericht te adviseren. Daarom is besloten deze brochure te ontwikkelen.

Aanpak

Om kennis te verzamelen en te valideren, zijn verschillende stappen doorlopen. Eerst is een literatuurstudie uitgevoerd. Omdat er weinig wetenschappelijke bronnen beschikbaar waren, werd daarna een expert opinion georganiseerd, waarbij kennis uit lopend onderzoek, praktijkervaring en ervaringsdeskundigheid werd verzameld. Voor de literatuurstudie werden specifieke zoektermen ingevoerd op Google Scholar, zoals "giftedness and parenting preschool", "giftedness in early childhood parenting" en "giftedness in early childhood diagnosing", en werden verschillende boeken geraadpleegd. De expert opinion bestond voornamelijk uit individuele en groepsgesprekken met experts. Het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek werd benaderd met de vraag mee te werken aan de totstandkoming van de brochure. Dit leverde een aantal individuele gesprekken op met een van hun experts. De andere experts werden geworven via een oproep op de website en LinkedIn-pagina van het NCJ, alsook via de nieuwsbrief. Zestien geïnteresseerden reageerden, van wie er acht deelnamen aan groepsgesprekken, verdeeld over twee sessies met vijf en drie deelnemers. De onderzoeker stelde de groepen samen om een diverse samenstelling te waarborgen. Eén expert koos ervoor om de vragen schriftelijk te beantwoorden, en een andere expert werd individueel geïnterviewd op een later moment. Twee experts, die zelf niet hadden deelgenomen aan een van de groepsgesprekken, lazen mee met de bevindingen van de groepsgesprekken en gaven schriftelijk feedback en aanvullingen. De bevindingen werden voorgelegd aan de Landelijke Expertgroep Ontwikkelingsonderzoek (LEO). Twee leden van de LEO gaven aanvullende feedback op de eindversie.

De resultaten worden beschreven per onderwerp, waarbij kennis uit de literatuur en de gesprekken is gebundeld. De quotes zijn van verschillende experts.

Opbouw van de brochure

Deze brochure biedt professionals waardevolle inzichten en praktische handvatten om kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong te herkennen en te begeleiden. Na een introductie gaan we in op het belang van aandacht voor ontwikkelingsvoorsprong. Vervolgens bieden we informatie voor signalering en worden adviezen voor gesprekken met ouders gegeven, inclusief adviezen voor gerichte begeleiding en over eventuele doorverwijzing. De brochure is beknopt gehouden en sluit af met een overzicht van bronnen en tips voor zowel ouders als professionals die meer willen weten over dit onderwerp.

Elke kind verdient aandacht

Variatie in ontwikkeling

De ontwikkeling van kinderen binnen dezelfde leeftijdsgroep kan sterk uiteenlopen. Sommige kinderen ontwikkelen bijvoorbeeld eerder taalvaardigheden en anderen zetten juist hun eerste stapjes voordat ze beginnen te praten. Alle kinderen leren en ontwikkelen zich het best in de “zone van naaste ontwikkeling” (Lev Vygotsky). In deze “zone van naaste ontwikkeling” kan een kind iets nog niet helemaal zelf, maar kan het dat wel leren met een beetje hulp van anderen. Zo kan een kind groeien en nieuwe vaardigheden opdoen. Als volwassenen goed hierop letten en daarop inspelen, krijgt het kind de juiste steun die past bij zijn of haar behoeften. Hiervoor zijn responsieve en sensitieve volwassenen nodig.

Ontwikkelingsvoorsprong

Naast de normale variatie in ontwikkeling, waarbij sommige kinderen een vlotte en anderen een wat tragere ontwikkeling doormaken, laat een klein deel van de kinderen op één of meer ontwikkelingsgebieden een aanzienlijk snellere ontwikkeling zien dan hun leeftijdsgenoten.

Bijvoorbeeld: een kind van 6 maanden dat zich al optrekt tot staan in de box of een kind dat op een leeftijd van 2,5 jaar al “waarom-vragen” stelt, zoals “waarom beweegt de zon?”. Dit kan duiden op een ontwikkelingsvoorsprong.

Omdat er geen uniforme definitie van een ontwikkelingsvoorsprong is, kan niet gezegd worden om hoeveel kinderen het hier gaat. Als deze

kinderen op latere leeftijd onderzocht worden, blijkt dat een deel van deze kinderen kenmerken van hoogbegaafdheid laat zien. Er zijn geen cijfers beschikbaar over de verhouding tussen kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong en hoogbegaafdheid. Ook ontbreken cijfers over welk deel van de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hier problemen van ondervinden.

Het belang van aandacht voor een ontwikkelingsvoorsprong bij kinderen

Aandacht voor een ontwikkelingsvoorsprong is van belang voor zowel het welzijn van het kind als de ondersteuning van hun ouders:

- **Unieke eigenschappen en behoeften:** Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben vaak unieke eigenschappen zoals een scherp waarnemingsvermogen, een uitzonderlijk goed geheugen, en een eigen manier van denken en leren. Deze eigenschappen brengen specifieke behoeften met zich mee om deze tot hun recht te laten komen.
- **Gevolgen van onvoldoende herkenning en begeleiding:** Wanneer een ontwikkelingsvoorsprong niet wordt herkend of onvoldoende wordt begeleid, kunnen zich uiteenlopende problemen voordoen. Dit kan zich uiten in gedragsproblemen zoals driftbuien, ‘aanpas’-gedrag (zie [Sociale aanpassing en verschillende omgevingen](#)), dagdromen of het afzonderen van anderen. Op de lange termijn hebben deze kinderen een verhoogd risico op een laag zelfbeeld, onderpresteren, depressieve klachten, negatieve schoolervaringen, schoolverzuim en zelfs schooluitval. Een deel van deze kinderen verwerft mogelijk niet de vaardigheden die nodig zijn om later als volwassene succesvol mee te draaien in de maatschappij. Er zijn geen cijfers bekend over het relatieve risico op deze effecten.
- **Vroege herkenning als preventie:** Vroege herkenning van een ontwikkelingsvoorsprong kan mogelijke problemen voorkomen, waardoor ook deze kinderen hun volledig potentieel kunnen benutten. Het doel is om, net als bij alle kinderen, hen de kans te bieden om gelukkig en succesvol op te groeien.
- **Ondersteuning voor ouders:** De opvoeding van een kind met een ontwikkelingsvoorsprong kan voor ouders extra uitdagend zijn. Veel volwassenen weten weinig over een ontwikkelingsvoorsprong en de impact die dit kan hebben op het kind en het gezin, wat kan leiden tot onbegrip over de zorgen die deze ouders hebben of de lasten die zij ervaren. Dit onbegrip kan ervoor zorgen dat ouders zich

alleen voelen en het lastig vinden om steun en begrip te krijgen. Ze hebben behoefte aan erkenning van professionals die hen begrijpen en bevestigen dat ze het goed doen in hun rol als opvoeder.

- **Voorkomen van misdiagnoses:** Tijdige signalering van een ontwikkelingsvoorsprong kan bijdragen aan het voorkomen van onterechte diagnoses. Bepaalde gedragingen van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, zoals een sterk rechtvaardigheidsgevoel en hoge prikkelgevoeligheid, kunnen namelijk ook doen denken aan bijvoorbeeld een autismespectrumstoornis (ASS) of aandachtsstoornissen zoals Attention Deficit (Hyperactivity) Disorder (AD(H)D).

Dubbel bijzonder

Houd er rekening mee dat een klein deel van de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong "dubbel bijzonder" is. Naast een ontwikkelingsvoorsprong kunnen zij bijvoorbeeld ook ASS, ADHD, een gestoorde hechtingsrelatie met ouder(s), een psychotrauma, etc. hebben. De sleutel ligt in de oorzaak van het gedrag. Verschillen kunnen subtiel zijn.

Bijvoorbeeld: Ontwikkelingsvoorsprong zonder ASS: het kind wijkt af van sociale regels omdat deze conflicteren met het persoonlijk perspectief op de wereld.

Ontwikkelingsvoorsprong met ASS: het kind wijkt af van sociale regels omdat deze niet begrepen of herkend worden.

“Wat ouders nodig hebben, is een professional die hen erkent in wat zij zien bij hun kind en hen bekrachtigt.”

Signalering van een ontwikkelingsvoorsprong

Signalen en kenmerken

Als een kind opvalt door bijvoorbeeld vroege sociale interactie, snelle motorische ontwikkeling en/of snelle taalontwikkeling, wat vaak tijdens het Van Wiechenonderzoek wordt waargenomen, ga dan na of er signalen of kenmerken zijn die kunnen wijzen op een ontwikkelingsvoorsprong. Hoewel kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong onderling sterk kunnen verschillen, vertonen ze vaak een aantal gemeenschappelijke kenmerken, al zullen deze zelden allemaal tegelijk aanwezig zijn bij één kind.

Asynchrone ontwikkeling. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong ontwikkelen zich vaak asynchroon (niet gelijkmatig). Hun denken en leren kan bijvoorbeeld ver vooruit zijn, terwijl hun emotionele ontwikkeling past bij de leeftijd.

Andere signalen. In de spreekkamer kunnen ook andere signalen opvallen, die kunnen wijzen op ontwikkelingsvoorsprong. Deze signalen zouden verklaard kunnen worden door het feit dat het kind een voorsprong heeft in zijn ontwikkeling:

- Een indringende blik als pasgeborene.
- Veel wakker of juist meer slapen
 - sommige kinderen zijn veel wakker omdat ze moeite hebben de omgeving los te laten en tot slapen te komen, omdat de wereld zo boeiend is
 - andere kinderen slapen juist meer dan verwacht, omdat ze al veel meer prikkels oppikken dan hun leeftijdsgenoten en het hen veel energie kost om al die prikkels te verwerken, waardoor ze meer slaap nodig hebben.
- Vroeg eenkennig worden. Gemiddeld worden kinderen eenkennig rond de leeftijd van 6 tot 9 maanden. Dit geldt voor zowel meisjes als jongens. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zijn soms al voor de leeftijd van zes maanden eenkennig.
- Een opvallend goed geheugen, creatief oplossingsvermogen of creatief taalgebruik, zoals woordgrappen en volwassen reacties.

“Mama, jij straalt als de zon, die geeft ook zoveel warmte”

Uitspraak 3-jarige

- Hoge prikkelgevoeligheid voor bijvoorbeeld licht, geluid, haren wassen of kledinglabels.
- Emotionele reacties: ze kunnen wellicht sneller denken, waardoor volwassenen geneigd zijn ze ook in emotioneel opzicht ouder in te schatten. Echter, qua emotie ontwikkelen ze zich mogelijk leeftijdsadequaat. Ook beleven zij de emoties vaak intenser. Zo kunnen ze angst sterker ervaren en zich minder makkelijk laten geruststellen.
- Snelle leerprocessen zonder oefenfase: ze beheersen vaardigheden soms plotseling volledig. Bijvoorbeeld: een kind gaat pas heel laat praten en dan meteen in volzinnen. Deze kinderen vallen dus niet op in hoe snel ze zijn in ontwikkeling, maar in de wijze waarop ze zich ontwikkelen. Zij observeren eerst en voeren een handeling pas uit als ze zeker weten hoe het werkt en dat zij dit kunnen.
- Speelgedrag: Ze kunnen snel hun interesse verliezen in speelgoed en kiezen vaak voor speelgoed dat geschikt is voor oudere kinderen. Daarnaast zoeken ze liever contact met oudere kinderen en volwassenen, omdat ze bij hen vaker de uitdaging vinden die ze bij leeftijdsgenootjes missen.

Kenmerken. Deze kenmerken gaan niet over wat een kind kan, maar over wie het kind is en hoe het de wereld ervaart. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong beleven hun omgeving vaak intenser en begrijpen zichzelf op een diepere manier. Dit komt door hun grotere bewustzijn en behoefte aan betekenis. Deze kenmerken worden ook wel *zijnskenmerken* genoemd (Tessa Kieboom). Niet alle kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hebben alle zijnskenmerken, maar deze herkennen kan helpen om hen beter te begrijpen en ondersteunen.

- Perfectionisme: Deze kinderen stellen hoge eisen aan zichzelf, wat kan leiden tot faalangst. Ze zien fouten vaak als teken van falen, waardoor ze taken die een risico op mislukken bevatten mogelijk vermijden.
- Sterk rechtvaardigheidsgevoel: Het kind heeft een scherp gevoel voor wat eerlijk en oneerlijk is en corrigeert anderen wanneer het iets als onrechtvaardig ervaart. Dit kan hen regelmatig in conflict brengen met “gezaghebbers”.
- (Denk)gevoeligheid: Deze kinderen kunnen vooruitdenken en inschatten wat de mogelijke gevolgen van een handeling of gebeurtenis zijn. Zo kan een jong kind bijvoorbeeld ergens niet naartoe willen, omdat het niet weet hoe het er daar uitziet of twijfelt of het er wel veilig is. Ze zijn vaak angstiger en bezorgder dan hun leeftijdsgenoten. Daarnaast merken zij snel op wanneer er een discrepantie is tussen wat iemand zegt en wat iemand daadwerkelijk denkt of doet.
- Kritische instelling: Deze kinderen zijn kritisch naar zichzelf en naar anderen en stellen vaak vragen over waarom dingen zijn zoals ze zijn, wat hen soms als eigenwijs of als een betweter kan laten overkomen. Ze hebben vaak een sterke behoefte om fouten te vermijden en kunnen intens reageren op feedback. Ze interpreteren correcties snel als een persoonlijke aanval in plaats van als opbouwende kritiek op hun gedrag.

Sociale aanpassing en verschillende omgevingen

Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong voelen vaak aan dat ze zich anders gedragen dan leeftijdsgenoten, waardoor ze zich “anders” voelen. Daarom passen ze zich vaak aan aan de verwachtingen van hun omgeving. Dit kan tot gevolg hebben dat hun gedrag thuis anders is dan bijvoorbeeld op de kinderopvang. Zo kan een kind thuis al gedetailleerd tekenen, maar op de kinderopvang opeens eenvoudige krassen maken om te conformeren aan wat daar gebruikelijk is. Dit aanpasgedrag kan ook plaatsvinden tijdens een bezoek aan de JGZ. Het kan ook zo zijn dat het kind op het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal veel stress ervaart doordat het zichzelf niet kan zijn. Dit kan zich uiten in weerstand om te gaan.

Er zijn heel veel redenen om je als kind anders te voelen dan de groep.
De meeste kinderen willen zich conformeren aan de groepsnorm, ongeacht ontwikkelingsvoorsprong.

Een ontwikkelingsvoorsprong wordt bij kinderen met een niet-westerse achtergrond, een lage sociaaleconomische status en bij meisjes minder vaak herkend. Dit benadrukt het belang voor professionals om alert te zijn op signalen, terug te kijken in het JGZ-dossier, en vooral nieuwsgierig door te vragen bij opvallende signalen.

“Kijk niet gek op als je kind opeens gaat krassen op de kinderopvang, terwijl het thuis tekent.”

“Alsof het over twee verschillende kinderen gaat.”

Een beperkt beeld

De huidige kennis over kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong komt vooral van experts die werken of ervaring hebben met kinderen die daarbij problemen ervaren. We hebben geen volledig beeld van alle kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, vooral niet van degenen zonder problemen. Daardoor is het onduidelijk of de genoemde signalen en kenmerken nog steeds als onderscheidend kunnen worden beschouwd als we ook kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong meenemen die geen problemen ervaren. Daarom is het belangrijk dat professionals extra alert zijn wanneer de genoemde signalen of kenmerken bij een kind worden gezien. Deze kunnen namelijk wijzen op een ontwikkelingsvoorsprong met een verhoogd risico op problemen, zowel op korte als lange termijn.

In gesprek met ouders over ontwikkelingsvoorsprong

Vertel aan ouders wat je tijdens het consult ziet, bijvoorbeeld door bevindingen uit het Van Wiechenonderzoek te delen. Een manier om dit bespreekbaar te maken kan zijn:

“Op deze leeftijd maken de meeste kinderen zinnen van twee woorden. Ik merk dat jouw kind al zinnen van vijf tot zes woorden maakt.”

Daarna kun je het gesprek verdiepen door te vragen:

“Is dit iets wat jullie ook zelf hebben opgemerkt? Hebben jullie hier vragen of zorgen over?”

Of:

“Ik zie dat je kind ... (noem de specifieke vaardigheid of observatie). Dit kan soms specifieke uitdagingen met zich meebrengen. Zullen we het hier samen over hebben? Wat is hierin jullie behoefte?”

Of:

“Hebben jullie zelf wel eens gedacht aan een ontwikkelingsvoorsprong? Of heeft iemand in jullie omgeving dat wel eens genoemd?”

Op deze manier geef je ouders ruimte om hun ervaringen en behoeften te delen en kun je samen onderzoeken welke ondersteuning passend is. Moedig ouders aan om te praten over wat zij merken in de ontwikkeling van hun kind. Sommige ouders vinden het lastig om aan te geven dat hun kind misschien meer kan dan andere kinderen. Andere ouders zien niet dat hun kind voorloopt, omdat ze geen andere kinderen hebben om mee te vergelijken, óf omdat meerdere kinderen in het gezin een ontwikkelingsvoorsprong hebben. Een ontwikkelingsvoorsprong heeft een grote erfelijke component. “Neem het als professional dus serieus als een ouder een opmerking maakt over een voorlopende ontwikkeling!”

Adviezen voor ouders van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong

Deze adviezen kunnen ouders helpen om een ondersteunende omgeving te creëren waarin hun kind zich optimaal kan ontwikkelen:

- *Benadering:* Stem je benadering af op de denk-leeftijd van het kind, niet uitsluitend op de kalenderleeftijd. Dit betekent dat je het kind aanspreekt op het niveau van zijn of haar interesses en cognitieve vermogens.
- *Geef serieuze en eerlijke antwoorden* op vragen van het kind. Durf ook toe te geven wanneer je een antwoord niet weet, zodat je betrouwbaar blijft in de ogen van je kind.
- *Erken de emoties van het kind.* Deze kinderen kunnen heftige emotionele reacties vertonen, die overdreven kunnen lijken. Dit kan komen doordat ze bijvoorbeeld ver vooruit zijn in denken en leren, terwijl hun emotionele ontwikkeling leeftijdsadequaat is. Zo kan het kind met de ontwikkelingsvoorsprong een leeftijdsgenoot om “het gele potlood” vragen en erg teleurgesteld of boos worden als het dit niet krijgt, omdat het andere kind deze taal- en kleurenkennis nog niet heeft. Erken dat er iets aan de hand is en vraag door. Dan begrijp je je kind en kun je je kind begeleiden bij het leren omgaan met zijn of haar gevoelens op een constructieve manier. Gevoelige, responsieve ouderlijke begeleiding is cruciaal voor hun welzijn.

“Eigenlijk hebben alle kinderen zulke responsieve, sensitieve ouders nodig, alleen vragen deze kinderen er meer expliciet om.”

- *Geef complimenten* gericht op inzet, doorzettingsvermogen en strategie in plaats van op alleen resultaten. Dit helpt kinderen een groeimindset te ontwikkelen, waarbij fouten worden gezien als leermomenten in plaats van mislukkingen.
- *Zorg voor contact met ontwikkelingsgelijken.* Dit helpt het kind in diens emotionele en sociale ontwikkeling doordat het zichzelf kan herkennen in anderen en begrepen worden door anderen die op hetzelfde niveau denken en voelen.
- *Stimuleer buitenschoolse activiteiten die aansluiten bij de interesses van het kind.* Moedig ouders aan om hun kind hierbij te ondersteunen, omdat het kind op deze gebieden zijn talenten kan ontwikkelen en kan excelleren.

“Hun kind is anders dan gemiddeld, maar in een groep peers is het ook een heel gewoon kind.”

- *Besteed aandacht aan zelfzorg.* Het opvoeden van een kind met een ontwikkelingsvoorsprong kan extra uitdagend zijn. Benut je netwerk en zoek ondersteuning wanneer dat nodig is.
- *Werk samen met professionals* om aan te sluiten bij de specifieke behoeften van je kind. Regelmatige evaluaties met kinderopvang of school zijn belangrijk, aangezien problemen in de opvang vaak zichtbaar worden in het gedrag van het kind.
- *Begin op tijd met de oriëntatie op geschikte scholen.* Zoek naar scholen met ervaring in het begeleiden van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong, en bespreek met de school hun aanpak en beleid. Echter, besef dat onderwijs niet altijd voor elk kind op elk moment volledig passend kan zijn. Het belangrijkste is dat het kind met plezier naar school gaat en er zo veel mogelijk wordt aangesloten bij de ontwikkelbehoeften van het kind.

Begeleiding door JGZ

Het is essentieel om een kind te volgen in het tempo van zijn ontwikkeling. Leg aan ouders uit dat je niet kunt aangeven hoe ver het kind voorloopt of hoe het zich verder zal ontwikkelen, en dat de JGZ de ontwikkeling zal blijven volgen. Ondersteun ouders bij het begeleiden van hun kind en verwijst hen naar betrouwbare informatiebronnen, zoals boeken van experts en gespecialiseerde websites. Dit helpt ouders

inzicht te krijgen en versterkt hen in hun opvoedrol. Daarnaast is het belangrijk dat professionals goed op de hoogte zijn van lokale en regionale voorzieningen, zoals peutergroepen die ook aandacht hebben voor kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong of scholen die een passend aanbod hebben.

Verwijzen naar expertise en onderzoek

Het kan van meerwaarde zijn om een therapeut of specialist in te schakelen die ervaring heeft met kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong (zie [Kwaliteitsregister Hoogbegaafdheid](#)). Deze specialist kan adviezen geven die zowel thuis als op het kinderdagverblijf, de peuterspeelzaal of school passen bij de behoeften van het kind. Bovendien kan deze professional betrokkenen in de school of opvang begeleiden om beter af te stemmen op de behoeften van het kind.

Ouders doorverwijzen om een psychologisch onderzoek (waar intelligentieonderzoek onderdeel van uitmaakt) aan te vragen wordt over het algemeen niet aanbevolen vóór de leeftijd van zes jaar. Op jonge leeftijd ontwikkelen kinderen zich vaak sprongsgewijs, waardoor tests minder betrouwbaar zijn. Het resultaat van een test is bovendien slechts een momentopname en kan op jonge leeftijd sterk beïnvloed worden door veel factoren. Daarnaast geeft de uitslag weinig informatie over hoe het kind zich in de toekomst zal ontwikkelen.

“Ouders hebben meer aan een expert aan hun zijde dan aan een IQ-cijfer, dat weinig zegt over de specifieke behoeften van het kind.”

Psychologisch onderzoek kan ook inzicht bieden. Overweeg psychologisch onderzoek onder de zes jaar wanneer een kind met een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong niet goed in zijn vel zit, zich duidelijk anders gedraagt op de kinderopvang dan in de thuissituatie of gedrag laat zien dat niet direct verklaard kan worden vanuit de ontwikkelingsvoorsprong. Dan is het essentieel om een specialist te raadplegen met ervaring in het testen van jonge kinderen met een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong. Dit psychologische onderzoek vraagt specifieke expertise om een veilige omgeving te creëren waarin het kind zijn volledige potentieel durft te laten zien. Bij een uitgebreid psychologisch onderzoek wordt niet alleen gekeken naar de cognitieve ontwikkeling, maar ook naar sociale en emotionele kenmerken. Het is belangrijk om te vermelden dat ouders deze onderzoeken vaak zelf moeten bekostigen.

Meer informatie

Hieronder volgt informatie over kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong voor ouders en professionals. Deze lijst is niet volledig.

Informatie voor ouders

- [UkIQ](#): voor peergroups met peuters (2,5 tot 6 jaar) van een gelijk ontwikkelingsniveau, opleiding van professionals en begeleiding van ouders.
- Meer lezen over zijnskenmerken: Tessa Kieboom, “Hoogbegaafd. Als je kind (g)een Einstein is.”
- Meer lezen over groeimindset: Carol Dweck, “Mindset”.
- [Pharos](#): een oudervereniging voor en door ouders van hoogbegaafde kinderen.
- [Kenniscentrum Hoogbegaafdheid](#): voor wetenschappelijk onderbouwde informatie te vinden is over uiteenlopende onderwerpen in relatie tot hoogbegaafdheid.
- [Stichting IQ+](#): een wegwijzer voor iedereen die zijn/haar weg wil vinden in alle informatie en kennis rondom hoogbegaafdheid.
- [Peers4Parents](#): voor ondersteuning van ouders in de opvoeding. Omdat positief opvoeden meer energie, emotionele balans en opvoedplezier geeft.

Informatie voor professionals:

- [Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong](#): biedt nascholing, opleidingen, lezingen, trainingen, workshops, testen en observaties aan bij ontwikkelingsvoorsprong
 - Instrument/Handleiding: *Drie stappen bij hoogbegaafdheid*
 - In gesprek met ouders kan ook de "[zijnsirkel](#)" als visueel hulpmiddel dienen.
- Meer lezen over het herkennen van een ontwikkelingsvoorsprong en de "zone van naaste ontwikkeling": Lilian van der Poel, *Bijdehante baby's en pittig peuters*.
- [Centrum voor Begaafdheidsonderzoek \(CBO Talent Development\)](#): expertisecentrum op het gebied van hoogbegaafdheid.

Literatuurlijst

D'hondt C, Rossen H van. *Hoogbegaafde kinderen opvoeden*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant; 2016. 179.

Frumau M. *Hoogbegaafdheid: emotionele ontwikkeling bij kinderen en (jong)volwassenen*. Houden: Bohn Stafleu van Loghum; 2022. 146.

Groenewold M, Cattenstart F, Dijk B van. *Handleiding kleine kinderen grote sprongen*. Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong; 2017.

Hertzog N, Mun R, DuRuz B, Holliday A. *Identification of strengths and talents in young children*. In *APA handbook of giftedness and talent*. Pfeiffer: 2018 (pp. 301–316).

Kieboom T. *Hoogbegaafdheid een gave of vergiftigd geschenk?* Centrum voor Begaafdheidsonderzoek Universiteit van Antwerpen. Beschikbaar via: <https://choochem.nl/wp-content/uploads/2021/06/Hoogbegaafdheid-Gave-of-vergiftigd-geschenk.pdf>. Geraadpleegd 2024 oktober 2.

Koop C, Seddig N. *Frequently asked questions about giftedness in early childhood*. Frankfurt am Main: Karg-stiftung; 2021.

Mathijssen S. *Back to the drawing board: Potential indicators of giftedness in human figure drawings*. Studio, 2023. 164.

Poel L van der. *Bijdehante baby's en pittig peuters*. Nieuwolda: Sabine Kokee; 2017. 183

Webb JT, Meckstroth EA, Tolan SS. *De begeleiding van hoogbegaafde kinderen*. Assen: Koninklijke Van Gorcum; 2002. 210.

Wellisch M. *Parenting with eyes wide open: Young gifted children, early entry and social isolation*. *Gifted Education International* 2021; 37(1): 3-21.

Nederlands
Centrum
Jeugdgezondheid